

TYRIMAS DĖL NURODYMŲ TAIKYTI DINAMINIŲ BLOKAVIMĄ EUROPOS SĄJUNGOJE

TEISMŲ PRAKTIKOS
INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ GYNIMO
SRITYJE RINKINYS

SANTRAUKA

Šiame tyrime ir teismų praktikos rinkinyje apžvelgiamas statinio ir dinaminio blokavimo taikymas ES ir nagrinėtose valstybėse narėse (NVN). Apžvalga pagrįsta klausimynais ir teismų praktikos bei NVN teisinės bazės lyginamąja peržiūra.

Nurodymų blokuoti **teisinis pagrindas** - E. prekybos direktyvos 18 straipsnio 1 dalis, Informacinės visuomenės direktyvos 8 straipsnio 3 dalis ir Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 11 straipsnis. Nurodymų blokuoti suderinamumas su ES teise patvirtintas keliais Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) sprendimais, kuriuose taip pat pritarta nurodymų taikyti dinaminį blokavimą galimybei. Tačiau, nors visose NVN numatyti nurodymai taikyti statinį blokavimą, kai kuriose NVN nėra numatyti nurodymai taikyti dinaminį blokavimą arba bent tokių nurodymų galimybė nebuvo patikrinta teismuose.

Nurodymų taikyti statinį ir dinaminį blokavimą galimybė labai priklauso nuo tinkamos asmenų, kuriems skirtos šios priemonės, **teisių ir interesų pusiausvyros**. Ši pusiausvyra užtikrinama atsižvelgiant į skirtingas pagrindines teises ir bendrą tokių nurodymų proporcingumą. Apskritai, remiantis pagrindinių teisių „teisingos pusiausvyros“ doktrina, nurodymai taikyti statinį ir dinaminį blokavimą turėtų būti galimi tik tuo atveju, jei jais siekiama tik nutraukti pažeidimą ir neproporcingai nevaržomos pagrindinės teisės, nenustatomi „pernelyg dideli įpareigojimai“ tarpininkams ir įvertinama pernelyg didelės apimties ir nepakankamo blokavimo rizika.

Nagrinėjant prašymus dėl **nurodymo blokuoti**, NVN taikomos skirtingos **sąlygos**. Tačiau daugumoje NVN vis dar taikoma keletas vienodų bendrų sąlygų ir procedūrinių taisyklių, įskaitant reikalavimą įrodyti teisių subjekto statusą ir teisių turėjimą, pateikti tariamo pažeidimo įrodymus, įrodyti prašomos taikyti priemonės proporcingumą, tinkamumą ir (arba) pagrįstumą.

Prašymai dėl **nurodymų taikyti dinaminį blokavimą** buvo patenkinti daugumoje NVN, įskaitant Daniją, Prancūziją, Airiją, Italiją, Nyderlandus, Ispaniją, Švediją ir JK. Tačiau kol kas NVN nurodymų taikyti dinaminį blokavimą skaičius yra nedidelis. Daugumoje NVN nurodymų taikyti dinaminį blokavimą sąvoka nėra aiškiai įtvirtinta įstatymais. Todėl teismai nurodo taikyti dinaminį blokavimą ir apibrėžia jo sąlygas remdamiesi plačiu ankstesnių normų išaiškinimu. Kai kurios NVN (Airija, Ispanija ir JK) įvedė dinaminio blokavimo porūšį – **nurodymus taikyti tiesioginį blokavimą**, kurių pagrindinis tikslas yra kovoti su teisių į tiesiogines (sporto) renginių transliacijas pažeidimais. Kitose NVN nurodymai taikyti tiesioginį blokavimą nenumatyti arba tokių nurodymų galimybė bent nebuvo įvertinta teismuose.

Kalbant apie **nurodymų taikyti dinaminį blokavimą taikymo sritį**, NVN įvairiu mastu skiriasi jų dalykas, tarpininkai bei interneto svetainės, kuriems nurodymai skirti, taikymo laikas bei teritorija. Šiomis priemonėmis NVN labiausiai nusitaikyta į autorių teisių pažeidimus, tačiau atrodo, kad nurodymo taikyti dinaminį blokavimą dalykas nėra konkrečiai ribojamas. Be to, nors daugumoje NVN nurodymai taikyti dinaminį blokavimą paprastai taikomi interneto prieigos paslaugų teikėjams, šios priemonės gali būti taikomos bet kuriai šaliai, kuri laikoma tarpininke pagal Informacinės visuomenės direktyvos 8 straipsnio 3 dalį ir Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 11 straipsnį.

Daugumoje NVN nėra ribojamas blokuojamų interneto svetainių skaičius. Daugumoje NVN įstatymais nereglamentuojami nei nurodymai taikyti dinaminį blokavimą, nei jų trukmė, tačiau šių priemonių terminai gali būti nustatyti teismo sprendimais. Apskritai gali būti nurodyta blokuoti turinį neatsižvelgiant į tai, kur buvo padarytas pažeidimas arba kur yra naudotojai, besinaudojantys autorių teises pažeidžiančiu turiniu, jei tokia veikla skirta valstybių narių vartotojams ir interneto naudotojams.

NVN nėra specialių procedūrinių taisyklių dėl **įrodymams** taikytinų reikalavimų ir jų leistinumų, kai kreipiamasi dėl nurodymų taikyti statinį ir dinaminį blokavimą.

Įgyvendinant nurodymus blokuoti, daugiausia dėmesio skiriama techniniams sprendimams ir įgyvendinimo sąnaudoms. Daugumos NVN nurodymuose paprastai įvardijamas taikytinas techninis sprendimas. Jei taip nėra, pavyzdžiui, Danijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje ir Švedijoje, teismai vis dėlto gali siūlyti techninius sprendimus, kad būtų paisoma nurodymo taikymo srities. Tiek interneto protokolo (IP) adreso, tiek domenų vardų sistemos (DNS) blokavimas yra dažniausi techniniai sprendimai, įvardijami NVN nurodymuose blokuoti. NVN gana nenuosekliai sprendžiamas blokavimo priemonių įgyvendinimo išlaidų paskirstymo klausimas. Didžiojoje dalyje NVN nurodymo blokuoti įgyvendinimo išlaidos tenka tarpininkams. Mažesnėje dalyje NVN išlaidos gali būti padalytos tarpininkui ir teisių subjektams arba priskirtos tik tarpininkams.

Tolesni veiksmai po nurodymo taikyti dinaminį blokavimą vaidina svarbų vaidmenį užtikrinant priemonių veiksmingumą ir bendrą interesų pusiausvyrą. Kai kuriose NVN numatytos specialios nurodymų taikyti statinį ir dinaminį blokavimą atnaujinimo, peržiūrėjimo ar pratęsimo procedūros, o kitose tokių procedūrų nėra. Šiame kontekste atrodo, kad NVN procedūrinėse taisyklėse dėl nurodymų taikyti statinį ir dinaminį blokavimą atnaujinimo ir peržiūros jokių konkrečių skirtumų nėra. Be to, NVN nėra konkrečių procedūrų, kaip nurodymą taikyti statinį blokavimą pakeisti nurodymu taikyti dinaminį blokavimą. Vietoj to reikia pradėti naują procedūrą iš esmės. Be to, daugumoje NVN numatytas nurodymo vykdymo užtikrinimas, baudos ir pakartotinės nuobaudos. Galiausiai, visose NVN numatytos teisių gynimo priemonės, kuriomis pasinaudojus galima užginčyti nurodymus blokuoti pagal civilinio proceso taisykles. Teisių gynimo priemonėmis paprastai gali pasinaudoti nurodymo paveikti tarpininkai ir tariami pažeidėjai. Keliose NVN šiomis teisių gynimo priemonėmis taip pat gali pasinaudoti atskiri interneto naudotojai, o kai kuriose jas galima įgyvendinti kolektyviniais veiksmais.

Aptariant prieš interneto tarpininkus nukreiptų **nurodymų ekstrateritorinį taikymą**, naujausioje ESTT jurisprudencijoje padaryta išvada, kad ES teisė nenustato ir nedraudžia pasaulinio masto priemonių. Vietoj to nacionaliniai teismai turi nuspręsti, ar ekstrateritoriniai nurodymai gali būti taikomi atsižvelgiant į jų pačių pagrindinių teisių pusiausvyrą ir tarptautinių normų taikymą. Tokiomis aplinkybėmis nurodymai blokuoti turi būti tikslingi ir konkretūs, jų teritorinė taikymo sritis neturi viršyti to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti, atsižvelgiant į pagrindinių teisių pusiausvyrą ir tarptautinę teisę, įskaitant tarpusavio pripažinimo doktriną.

Teismų praktikoje dėl statinio ir dinaminio blokavimo yra ne vienas skirtingų NVN nacionalinių teismų **teisinės painiavos** atvejis. Teisinė painiava gali atsirasti tarpvalstybinio bendradarbiavimo procese, kai nacionaliniai teismai remiasi kitų jurisdikcijų sprendimais.

Papildomas svarbus veiksnys vertinant nurodymų blokuoti galimybę, taikymo sritį ir proporcingumą yra jų **veiksmingumas** mažinant pažeidimų skaičių. Nurodymų blokuoti veiksmingumas daugumoje NVN paprastai nėra konkrečiai vertinamas. Veiksmingumo rodiklis nebūtinai turi būti 100 proc., jei priemonė rimtai atgraso interneto vartotojus nuo naudojimosi autorių teises pažeidžiančiu turiniu. Veiksmingumas kai kuriose jurisdikcijose laikomas papildomu reikalavimu pagrindžiant tikslinius ir konkrečius nurodymus blokuoti, kuriais užtikrinama tinkama pagrindinių teisių pusiausvyrą ir nustatomi proporcingi, ne pernelyg dideli įpareigojimai priegos teikėjams ir kitiems tarpininkams.

Nurodymų taikyti statinį ir dinaminį blokavimą ES ir NVN apžvalga atskleidžia painią ir kartais sunkiai suprantamą požiūrį įvairovę ES valstybėse narėse. Atsižvelgiant į tai, šiame tyrime pateikiamos pagrindinės išvados, kuriomis galėtų būti remiamasi toliau plėtojant politiką ir praktiką šioje srityje.